

њихове недостатке, критички се осврнуо на литературу која се на то односи, дао своје мишљење како треба схватити и тумачити поједина места.

У четвртој глави (с. 145—163) писац говори о речи цара Стефана Душана уз његов Законик. То је додатак који се налази у Раковачком рукопису. Садржи врло занимљив и значајан аутобиографски састав у коме су истакнути главни догађаји у животу цара Душана. Радојчић истиче да је то реч цара Душана уз његов Законик и да не би било сметње „сматрати овај састав цара Стефана Душана поговором аутобиографске природе” (с. 158).

Потреба оваквог једног издања осећала се одавно. Радојчић је ту потребу у потпуности задовољио и сачинио дело где су испуњени сви научни захтеви који се постављају приликом издања оваквог једног споменика. Читалац се ту може правилно обавестити о постанку, изворима, сачуваним преписима, преводима, обради, значају и примени Душанова законика. Писац са правом истиче да се Законик примењивао и служио као извор права до коме су се расправљали односи од XV—XIX века (с. 13).

Радојчић је критички проучио грађу која се на Законик односи. Он лојално износи туђа гледишта, даје своје закључке и оставља читаоцима да донесу суд о исправности изнетих мишљења и закључака. Радојчић је уложио заиста племенит напор да би сачинио ово своје дело. Он је брижљиво и савесно обрадио постављене проблеме и пружио нам складан повезану целину на основу које се може изучавати овај наш велики правни споменик. То је драгоцен научни прилог, неопходан и поуздан приручник за све оне који изучавају Душанов законик и нашу средњовековну правну историју.

М. Беговић

Тома Лазаров: *СТОПАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ВО ПРАВНИОТ СИСТЕМ НА ФНРЈ*, Скопје 1960, изд. на „Службен весник на НРМ”, 287 с.

Наша народна привреда се, као што је познато, непрекидно и трајно изграђује, развија и усавршава, а са њоме и наше привредно право. Оно се стварно развија брзо, па чак и нешто брже од неких других грана нашега права. А томе и таквом његовом развоју и развиту такође знатно доприносе и наши правници односно правни писци, својим целисходним и трајним напорима и делима.

Чињеница је међутим — као што је то и у предговору ове књиге друга Лазарова правилно констатовано — да честе измене привредних прописа у знатној мери отежавају рад на разradi питања из правне проблематике у вези са привредним организацијама. Но, и поред тога, овим радом је учињен покушај да се у целини прикаже правни статус наших привредних организација, полазећи од тога да основа овога питања лежи у радничком самоуправљању у привреди. Овако правилно постављен полазни став омогућио је нашем аутору да тај његов покушај — одмах да речем — буде веома целисходан и успешан. Имајући такође на уму да је по нашим уставним прописима самоуправљање произвођача у привреди, заједно са друштвеном својином на оредствима за производњу и самоуправљањем радног народа у општини и срезу, основа друштвеног и политичког, па дакле и правног, уређења наше земље. И да зато од ових и оваквих основа треба вазда полазити, или их бар довољно имати у виду приликом свакога озбиљнијег правног разматрања.

У систематском погледу, књига друга Лазарова подељена је на пет посебних делова. Први део (с. 9—184) садржи општа излагања о предузећима и радњама и њиховоме правном положају — ранијем и садашњем. Ту су, мислим, нарочито интересантна ауторова разматрања о питању

организације и рада органа радничког самоуправљања, тј. радничког савета и управног одбора и директора предузећа и њихових међусобних односа, као и о питању односа предузећа према држави и њеним органима. Мада сматрамо да би разматрања о овим и сличним питањима, с обзиром на њихову стварну важност и актуелност у теоријском и практичном погледу, могла да буду још опсежнија и, у научном и стручном погледу, још непосредније и боље документована. Осим тога, не бисмо се могли сложити са схватањем нашег аутора да „Заедница е фикција”. Иако је иначе углавном тачно да „Во нејзиниот однос со претпријатија настапува државата, како најавторитативна сила во нашите општествени услови, чиј одлуки се општозадолжителни” (с. 117). Поред осталог, добро су приказана и обрађена и правна питања о заступању предузећа. А такође су веома брижљиво изложени и проучени и одговарајући посебни правни прописи о појединим видовима наших привредних предузећа. — У другоме делу обрађена је материја о нашим задругама, земљорадничким и другим. Ту је, поред осталог, реч о појави и развојку задруга, њиховим општим карактеристикама и њиховој организацији и делатности (с. 185—218). — Трећи пак део садржи један релативно кратак осврт на организацију и рад наших банака, док је у четвртом делу реч о проблему удруживања у привреди. Пети део ове уистини интересантне и садржином богате књиге садржи опсежнија разматрања о принудној ликвидацији предузећа и радњи и тзв. принудном поравнању (с. 244—281). — Установна редовне ликвидације обрађена је у оквиру првога дела, и то у поглављу о престанку предузећа. — Свуда су пак, на целисходан начин и у довољној мери, узети у обзир и одговарајући правни прописи.

Уопште, у овоме раду дат је стварно један систематски приказ постојећих прописа нашега законодавства о привредним организацијама. А то је, мислим, утолико значајније, што су наши закони — како је то једном рекао друг Кардељ — израз стваралачке снаге која извире из дубине душе наших народа, и што су они у складу са оним за чим наше народне масе жуде. Да би пак наши постојећи закони могли да буду народу што кориснији, треба их добро познавати и правилно и тачно тумачити и примењивати, чему без сумње много доприносе и оваква и слична дела наших правника. — Указујући при томе очигледно и на мишљења других наших правника о појединим питањима, наш аутор обично избегава непотребну полемику, али се исто тако нерадо упушта и у дискусију. Међутим, у оваквим и сличним радовима и делима, имајући наравно у виду њихову посебну намену и сврху, морало би се исто тако и потребној стручној дискусији дати мало више места. Нарочито када се има у виду садашњи ступањ развоја и развитака нашега привредног права. Сада се, наиме, појављују бројна питања и проблеми чије се правилно решење може наћи само путем једне адекватне и свестране борбе мишљења, тј. путем стручне дискусије. — Но, и наш аутор такође заузима одређен и чврст став у извесним недовољно пречишћеним и спорним питањима. Тако, на пример, говорећи о управљању предузећима од стране радног колекатива, а посебно о појму и правној природи или правном карактеру радничког управљања, друг Лазаров, поред осталог, каже: „Ова управување е општествен елемент са одредена садржина, кој ова правна организација ја подига на степен на општествена формација” (с. 63). Чиме је, мислим, — не упуштајући се овде у ближе разматрање овога иначе веома интересантног и деликатног питања, — правилно указано на значај друштвеног (општественог) елемента при утврђивању појма и правне природе радничког права управљања.

Па и сам начин излагања датог градива је вазда на једној одговарајућој научној и стручној висини. Што све, поред осталог, несумњиво показује да је наш аутор несумњиво добар познавалац материје о којој пише. Види се, наиме, да имамо пред собом дело једнога искусног практичара и човека од науке. Дата је такође и једна добра правна система-

тизација прадива. Из предговора пак ове књиге видимо, да је она резултат практичног рада ауторовог на привредноправним питањима у државним органима, као и његових предавања на Правном факултету у Скопју. А позната је пак она стара и управо класична поставка у односу теорије и праксе, по којој управо: „Теорија осветљава, усмерује и унапређује праксу, а пракса даје теорији податке, чињенице за све нова уопштавања, откривање и утврђивање истине”. И да: „Једно без другог не иде”. — Те да зато треба вазда тежити њиховоме јединству, тј. јединству правне теорије и праксе.

С обзиром на све то, мислим да ова књига друга Лазарова може такође послужити и нашим студентима права и економије као један правнопедагошки веома подесан и користан приручник и подсетник. И онима чији матерњи језик није македонски. Наиме, македонски језик — као што је познато — има своје извесне специфичности и одлике по којима се разликује од других словенских језика. Али је он у суштини веома близак и управо најближи српскохрватском језику. Потребна је само једна мало озбиљнија и већа пажња, тј. само један мало већи напор који овде зиста вреди учинити.

Др. Адам П. Лазаревић

ЗБОРНИК РАДОВА О СТРАНОМ И УПОРЕДНОМ ПРАВУ. Београд, 1961. изд. Института за упоредно право, св. 1, 227 с.

Може се очекивати да публикација ове врсте привуче пажњу не само наших већ и страних читалаца. У њој се кроз индивидуалне ставове аутора изражава општи југословенски поглед на свет, напосе на свет права, у сусрету са проблемима страног и упоредног права. То нарочито избија из оних разматрања у којима долази до непосредног поређења страних и југословенских институција. Прво што говори у прилог овој тврдији јесте методологија аутора. Они су имали задатак да на релативно ужем простору што је могуће више изразе суштину и физиономију тема које би могле бити предмет читавих књига (на пример, „Уговор и уговорна одговорност у совјетском грађанском праву” Ј. Радишића). Решење таквог задатка је нађено у примењивању упоредноправног метода, као доминантног. То није окамењени метод изоловања посматрачког духа у цитадели правних прописа. Рашчлањавање позитивног права овде прате елементи исторископравног, политичког и осталих метода који дају ширу позадину проблема. А све то служи размишљању *de lege ferenda*. Писци ових студија имају критички однос, како према иностраном, тако и према југословенском праву. И као што су нека решења проблема у Југославији основ за критику страног права, тако су и извесни инострани правни институти извор инспирације за критику југословенског права, као што је то, на пример, случај у „Законском регулисању питања грађанске одговорности аутомобилиста” др. М. Тороман, или, указивање на правнотехничка искуства енглеске локалне самоуправе у чланку о комитетском систему енглеских локалних већа М. Јовичића.

Друго што иде у прилог изнетом тврђењу биће излагање резултата укрштања предмета и методологије радова и њихових садржина.

То се проверава већ у сложеној тематици првог рада (студије су распоређене по азбучном реду аутора) „Проблем различитог држављанства у породици” В. Чок. Полазећи од најсумарнијег излагања развоја држављанства као тековине савременог друштва, писац се усредсређује на данашње стање ствари анализирајући основна схватања о јединствености и различитом држављанству у породици, држављанство удате жене у законодавним системима и утицај брака на држављанство мушкарца. Срж ауторовог става је да је доследна примена начела равноправности